

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

*JEL KOD: M-Y *** ID:288 K:45*

http://www.akademikbakis.org

TÜKETİCİLERİN GENETİĞİ DEĞİŞTİRİLMİŞ ÜRÜNLERE YÖNELİK SATINALMA NİYETLERİNİ BELİRLEMeye YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA: AKADEMİSYENLER ÜZERİNE BİR UYGULAMA

Alpaslan YÜCE¹, Zeynep YÜCE²

¹Kafkas Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi,

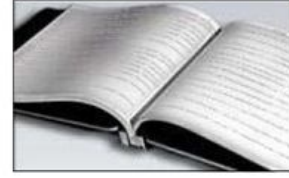
²Kafkas Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi

Özet: Bu araştırma, tüketicilerin, genetiği değiştirilmiş ürünleri (GDÜ) satınalma niyetleri ile GDÜ'lere yönelik sağlık endişesi, değer algısı, gıda güvenilirliği ve dini yönden uygunluk arasındaki ilişkileri ele almaktadır. İki bölümden oluşan araştırmanın ilk bölümünde ilgili literatüre değinilmiş ve ilgili kavramlar açıklanmıştır. İkinci bölümde araştırma modeli ve hipotezler analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre GDÜ'lere yönelik satınalma niyeti ile sağlık endişesi, değer algısı, gıda güvenilirliği ve dini yönden uygunluk arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya konulmuştur. Araştırma bağlamında cinsiyete göre GDÜ'lere yönelik sağlık endişesi ve gıda güvenilirliği boyutlarında ve satınalma niyetinde erkeklerin lehine anlamlı bir farklılık belirlenmiştir. Katılımcıların yaşlarına göre ise GDÜ'lere yönelik gıda güvenilirliği boyutunda ve satın alma niyetinde anlamlı bir farklılık belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Genetiği Değiştirilmiş Organizma, Genetiği Değiştirilmiş Ürün, Satınalma Niyeti

A STUDY ON ASSIGNING THE PURCHASE PURPOSES OF THE CONSUMERS FOR THE GENETICALLY MODIFIED PRODUCTS: AN APPLICATION ON THE ACADEMICIANS

Abstract: This study aims to handle with the relations between the purchase purposes of the consumers for the genetically modified products (GMP) and their health anxiety to GMP, their perceived value, reliability for the food as well as from the aspect of religion. Of the two parts of the study, there are references to the relevant literature and the relevant terms in the first part. In the second part, the research model and hypotheses are analyzed. According to the results of the research, there is a meaningful relation between the purchase purposes for GMP and healthy anxiety, perceived value, reliability for the food, and the aspect of religion. In terms of the research, there has been a difference in favor of the males in relation to the

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M-Y *** ID:288 K:45

<http://www.akademikbakis.org>

purchase purpose and to the dimension of food reliability and healthy anxiety for GMP according to the gender. There has been a positive relation between the purchase purpose and in the dimension of food reliability for GMP according to the ages of the participants.

Key words: Genetically Modified Organism, Genetically Modified Product,
The Purchase Purpose

1. GİRİŞ

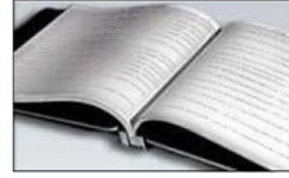
Genetiği değiştirilmiş ürünler (GDÜ)'ler pazarı küresel ölçekte sürekli olarak büyüme eğilimi göstermektedir. 1990'lı yıllardan bu yana genetik bilimi ve gen teknolojisindeki meydana gelen gelişmelere bağlı olarak, canlıların genetik yapıları özel amaçlar doğrultusunda değiştirilerek Genetiği Değiştirilmiş Organizmalar (GDO)'lar ve bunlardan GDÜ'ler ya da biyoteknolojik ürünler elde edilebilmektedir (Özdemir vd., 2010: 54). GDO'lar tarımın yanında, sağlık sektörü ve endüstri sektörüne kadar oldukça geniş bir alanda kullanılmaktadır (Özdemir ve Duran, 2010). Başta bazı bitki türleri olmak üzere, yeni teknoloji ile üretilen mal ve hizmetler günümüzde pazarda daha fazla miktarda yer almaktadır.

Günümüzde giderek artan gıda ihtiyacını karşılamak ve açlık sorununa çözüm bulmak için başvurulan yollardan biri de GDO'lu hayvansal ve bitkisel gıdaların üretimidir. Gıda endüstrisinde genetik mühendislik tekniklerinin kullanımını savunanlara göre bu teknolojinin kullanılması; ürün artışının sağlanması, maliyetin düşürülmesi ve pestisitlere olan ihtiyacın azaltılması gibi yararlar sağlamaktadır. Böylece ürün veriminin artması ile hem üreticiler hem de

tüketiciler için maliyet azalacak, ayrıca dünya nüfusunun artması ile birlikte artan gıda talebine karşı gıda arzı da artmış olacaktır. Biyoteknolojik gelişmeler bütün tüketicileri giderek etkilerken, tüketiciler bu gelişmeleri olumlu karşılamamaktadırlar. Bir kısım tüketiciler gıda üretiminde biyoteknolojinin kullanılmasında; çevreye verilecek zarar, yeni virüslerin ortaya çıkması, GDO'lu bitkisel gıdaların tohumlarını elde etmede yaşanan sıkıntılar, dini, kültürel ve etnik endişeler gibi genel kaygılar ile; gıdaların besin kalitesindeki değişimler, GDÜ'lerin kullanılmasından kaynaklanan potansiyel hastalık riski gibi korkular yaşamaktadırlar (Bekar, 2013).

Bu açıdan, tüketicilerin GDO'lar hakkındaki kalite, dini hassasiyetleri ve sağlıkları hakkındaki endişelerinin ortaya çıkarılması özel bir önem taşımaktadır. GDO'ların yaygın şekilde kullanımından bu yana tüketicilerin biyoteknoloji uygulamalarına ve GDO'lara yönelik çok sayıda araştırmanın yapıldığı görülmektedir.

Özdemir vd. (2010) üniversite öğrencilerine yönelik yapmış oldukları çalışmada katılımcıların GDO'ların üretimi, kullanımı, yaygınlığı ve olası

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

*JEL KOD: M-Y *** ID:288 K:45*

<http://www.akademikbakis.org>

sakıncaları hakkında gerçek duruma yakın şekilde bilgi sahibi oldukları, diğer yandan güvenilirliği, çevresel etkileri, sosyo-ekonomik etkileri ve yönetilebilirliği açılarından söz konusu ürünlerin üretimi ve kullanımına karşı tutum içinde oldukları ortaya konulmuştur.

Özdemir ve Duran (2010), yapmış oldukları çalışma sonucunda, tüketicilerin biyoteknolojik uygulamalara ve GDO'lara yönelik bilgi, algı, tutum, kabul ve davranışsal niyetlerinin ülkelere ve demografik özelliklerine göre farklılık göstermekle beraber, genel olarak söz konusu ürünleri yeterince tanımadıkları ve onaylamadıkları sonucuna varılmıştır.

Ergin vd. (2008), Sağlık Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin, GDO'ların sağlığa ve çevreye etkilerine dair bilgi düzeylerini ölçmek, tutum ve davranışlarını değerlendirmek amacıyla çalışma yapmışlardır.

Kızılaslan ve Kızılaslan (2008), yapmış oldukları çalışmada, tüketicilerin gıda ürünleri satın alırken besin değeri, ambalaj, marka, besleyicilik, doyuruculuk, üretim ve son kullanma tarihi, üretim ve satış yeri hijyeni, sağlıklı olma faktörlerini öncelikle göz önünde bulundurduklarını belirlemişlerdir.

Bekâr (2013) ise tüketicilerin gıda güvenliğine yönelik tutumlarının değerlendirilmesi amacı ile yapmış olduğu çalışmada, tüketicilerin çoğunluğunun genlerinin değiştirildiğini düşündükleri bazı gıdaların tüketimini azalttıklarını ayrıca Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından güvenli olduğu

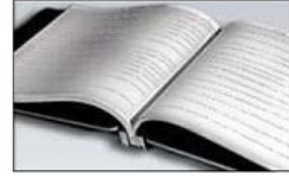
onaylanması durumunda bu gıdaları tüketebileceklerini belirtmişlerdir.

Gaskell, Allum ve Stares (2003), yapmış oldukları çalışmada tüketicilerin biyoteknolojik uygulamalar ve GDO'lar hakkında bilgi yetersizliği içinde oldukları olası olumsuz etkileri nedeniyle söz konusu gıdalara karşı olumsuz tutum gösterdiklerini ortaya koymuşlardır.

Pustai ve Bardocz (2007) ise GDÜ'lerin yaygınlaşmasının insan ve çevre sağlığına çeşitli şekillerde zarar verebileceği ve telafisi mümkün olmayan sosyo-ekonomik sorunlara yol açabileceğini ifade etmişlerdir.

Diğer araştırmalara göre ise, tüketicilerin büyük çoğunluğunun GDO'lara yönelik olumsuz tutum gösterdiği ve satın almak istemediği (Demir ve Pala, 2007; Kahveci ve Özçelik, 2008) belirlenmiştir (Özdemir vd. 2010).

GDO'lara yönelik bilgi ve tutumlarına ilişkin çok sayıda araştırmanın yapıldığı görülmektedir. Ancak, geniş çaplı literatür taraması sonucunda değişik ülkelerdeki tüketicilerin genetiği değiştirilmiş ürünleri satın alma davranışını etkileyen farklı boyutları ortaya koyacak çok fazla araştırmaya rastlanmamıştır. Buradan hareketle, bu araştırmada farklı anabilimdalı uzmanlıkları bulunan öğretim elemanlarının GDÜ'leri satın alma niyetleri incelenmiştir. Araştırma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde GDO'lar ile GDÜ'ler hakkında teorik bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde ise tüketicilerin, GDÜ'leri satın alma niyetleri ile GDÜ'lere yönelik sağlık endişesi, değer

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırğız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M-Y *** ID:288 K:45

<http://www.akademikbakis.org>

algısı, gıda güvenilirliği ve dini yönden uygunluk arasındaki ilişkileri tespit etmek için, Kafkas Üniversitesinde görev yapan öğretim elemanlarına uygulanan bir anket çalışmasına ve bu çalışmanın sonuçlarına yer verilmiştir.

2. Teorik Çerçeve

2.1. Genetiği Değiştirilmiş Organizmalar ve Genetiği Değiştirilmiş Ürünler

Biyoteknolojide meydana gelen gelişmeler genetik bilimi ve buna bağlı olarak, canlıların genetik yapıları özel amaçlar doğrultusunda değiştirilerek Genetiği Değiştirilmiş Organizmalar (GDO)'lar ve bunlardan genetiği değiştirilmiş ürünler (GDÜ'ler) ya da biyoteknolojik ürünler elde edilebilmektedir. Biyoteknoloji kelimesini oluşturan biyo, biyolojik süreçleri kullanmak ve teknoloji ise problemleri çözme ve kullanışlı ürünler oluşturma anlamındadır. Biyolojik süreçleri kullanma çok kayda değer bir olay değildir. Çünkü, ekmek ve peynir gibi gıda ürünlerini elde etmek ve süt ürünleri sağlamak için 6000 yıldır mikroorganizmaların biyolojik süreçleri kullanılmaktadır. Ancak, 1960'lerden sonra biyoloji anlayışı değişmiş ve tüm organizmaları kullanmanın yanında organizmanın en küçük parçaları -biyolojik molekülleri- kullanılmaya başlanmıştır. Bu dönemden sonra problemleri çözmek ya da kullanışlı ürünler elde etmek için hüresel ve biyomoleküler süreçlerin kullanımı, biyoteknoloji kelimesinin bu yeni anlamını daha iyi tanımlamıştır.

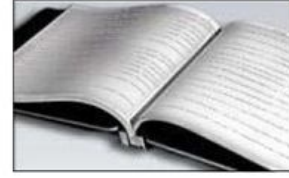
Mikroorganizmaların, bitkilerin ya da hayvanların genetik yapılarını değiştirme, geliştirme, çoğaltma ve yeni ya da az

bulunan ürünleri elde etme biyoteknolojinin başlıca kullanım amacıdır (Babaoğlu ve diğerleri, 2001). Biyoteknoloji insanlık için yeni ürünler ve çözümler sağlamaktadır.

Avrupa Biyoteknoloji Federasyonu (EFB) biyoteknolojiyi “ürün ve hizmetler için doğal bilimler ve organizmalar, hücreler, ilgili parçalar ve moleküler analogların birleşmesi” olarak görmektedir. EFB'nin tanımı hem “geleneksel veya eski” hem de “yeni veya modern” biyoteknolojiye uygundur. Geleneksel biyoteknoloji bira, şarap, peynir ve diğer gıdaları üretmek için yüzyıllardır kullanılan geleneksel yöntemlerle ilgilenirken “yeni” biyoteknoloji, “geleneksel” biyoteknolojik süreçlerin modern gelişimleriyle birlikte rekombinant DNA ve hücre füzyonu teknikleriyle genetik değişimin tüm metotlarını içermektedir (Bhatia, 2005).

Rekombinant DNA teknolojisiyle üretilen organizmalar, literatürde genetiği değiştirilmiş organizmalar (GDO), genetik olarak modifiye edilmiş organizmalar (GMO), genetiği değiştirilmiş ürünler (GD), genetik olarak modifiye edilmiş ürünler (GM), transgenik organizmalar gibi adlarla tanımlanmaktadır. Bu organizmalara aktarılan genlere ise transgen denilmektedir.

Genetik yapısı değiştirilmiş organizmalar bitkiler, hayvanlar ve mikroorganizmalar olarak üç ana grupta ele alınıp incelenmektedir (Demir, Seyis ve Kurt, 2006).

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M-Y *** ID:288 K:45

<http://www.akademikbakis.org>

Biyoteknoloji klasik ve modern biyoteknoloji uygulamaları olarak ikiye ayrılmaktadır. Binlerce yıldır insanlar mikrobiyal fermantasyonla bira, şarap ve ekmek gibi ürünleri mayalamak, gıdaları salamura yapmak için farkında olmadan biyoteknolojiden yararlanmışlardır. Günümüzde bu uygulamalar klasik biyoteknoloji uygulamaları olarak geçmektedir. Doğal olarak var olan mikroorganizmalardan da yararlanarak çeşitli üretim teknikleriyle yeni ilaç ve daha güvenli aşular üretilmekte, bazı genetik hastalıklar iyileştirilmekte, üretim maliyetleri düşürülüp tarım ve hayvancılıkta verim artırılmakta, gıdaların beslenme değerleri iyileştirilmekte, bakterilerle ayrışabilen plastikler geliştirilmekte, su ve hava kirliliği önlenmekte, virüse bağlı hastalıklar kontrol altına alınmakta ve bunlar gibi daha pek çok uygulama yapılmaktadır. Bu uygulamalar modern biyoteknoloji uygulamalarıdır ve insanların bugünü ve yarını için büyük önem taşımaktadır.

Tıp, tarım ve hayvancılık, gıda üretimi, endüstri ve çevre gibi alanlar modern biyoteknolojinin uygulama alanlarıdır.

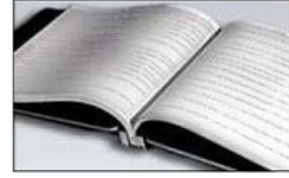
Bitkilerin genetiğinin değiştirilmesindeki amaç, özellikle bakteri ve virüs kökenli genlerin aktarılmasıyla bitkileri ot öldürücülere (herbisit), hastalıklara ve zararlılara karşı daha dirençli yapmak, üretim maliyetlerini daha aza indirmek ve ürünün görünüşünü, besin değerini, dayanıklılığını artırmak suretiyle ürünün kalitesinin yükseltmektir (Demir ve diğerleri, 2006, Bhatia, 2005). Hayvan yetiştiriciliğinde de amaç ise verimlilik,

gıda kalitesi, lezzet ve mikrobik güvenlidir (Bhatia, 2005).

Bitki biyoteknolojisi ve özellikle gen teknolojisi alanındaki gelişmeler 1980'li yıllardan itibaren hız kazanmıştır. 1996 yılında 1.7 milyon hektar olan genetiği değiştirilmiş ürünlerin ekim alanları, 2007 yılında yaklaşık 116 milyon hektara kadar ulaşmıştır (Atsan ve Kaya, 2008).

Genetiği değiştirilmiş bitkiler ABD'de geliştirilmiştir ve en fazla olarak ABD'de üretilmektedir. ABD'de işlenmiş tüm gıdaların yarısından fazlası genetiği değiştirilmiş soya, mısır, kanola, pamuk ve patates ürünleri içermektedir (Uzogara, 2000). 2007 verilerine göre, dünyada ekilen genetiği değiştirilmiş bitkilerin ekim alanının % 57,7'si ABD, % 19'u Arjantin, % 15'i Brezilya, % 7'si Kanada, % 6,2'si Hindistan, % 3,8'i Çin, % 2,6'sı Paraguay, % 1,8 Güney Afrika'dadır. Geri kalanı da Uruguay, Filipinler, Avustralya, İspanya, Meksika, Kolombiya, Şili, Fransa, Honduras, Çek Cumhuriyeti, Portekiz, Almanya, Slovakya, Romanya ve Polonya olmak üzere 23 ülkede genetiği değiştirilmiş ürün ekimi yapılmaktadır (Atsan ve Kaya, 2008).

İlk transgenik bitki olan uzun raf ömürlü domates, FlavırSavr adı ile 1996 yılında piyasaya sürülmüştür. Uzun raf ömürlü FlavırSavr domatesi pazarlama stratejilerindeki yanlışlıklar ve tüketiciler tarafından fazla tutulmaması nedeniyle üretimden kalkmıştır (Atsan ve Kaya, 2008). Dünyada 1996-2004 yılları arasında en çok ekimi yapılan bitkiler sırasıyla soya, mısır, pamuk ve kolzadır. Patates, kabak, papaya, tütün ve domates de az da olsa

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

*JEL KOD: M-Y *** ID:288 K:45*

<http://www.akademikbakis.org>

ekilen diğer bitkilerdir (Demir ve diğerleri, 2006; Kıymaz ve Tarakçıoğlu, 2002). Bitki biyoteknolojisi ve özellikle gen teknolojisi alanındaki gelişmeler 1980’li yıllardan itibaren hız kazanmıştır. 1996 yılında 1.7 milyon hektar olan genetiği değiştirilmiş ürünlerin ekim alanları, 2007 yılında yaklaşık 116 milyon hektara kadar ulaşmıştır (Atsan ve Kaya, 2008).

Tarım sektörü açısından Türkiye’de geliştirilmiş bir transgenik ürün bulunmamaktadır. Sadece tarımsal araştırma enstitülerindeki tarla denemeleri dışında transgenik üretimi de yapılmamaktadır. Hayvancılık konusunda ise herhangi bir gelişme kaydedilmemiştir (Kıymaz ve Tarakçıoğlu, 2002). Türkiye’de de GDO üretimi yasaktır. Ancak 1998 yılında Tarım Bakanlığı’na bağlı Araştırma Enstitüleri tarafından genetiği değiştirilmiş bitkilerin alan denemeleri yapılmaya başlanmıştır (Çelik ve Balık, 2007; Demir ve diğerleri, 2006). 1999 yılında da Pamuk Araştırma Enstitüsü tarafından Nazilli’de ve Harran Tarımsal Araştırma Enstitüsü tarafından Akçakale’de pamuk, Çukurova Tarımsal Araştırma Enstitüsü tarafından Adana’da mısır ve pamuk, Patates Araştırma Enstitüsü tarafından Niğde’de patates alan denemeleri yapılmaya başlamıştır. Bu ürünlerin risk değerlendirmesi yapılması için gerekli gözlem ve ölçümler yapılmaktadır (Demir ve diğerleri, 2006).

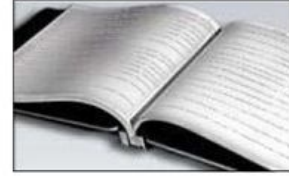
Biyoteknoloji yeni ürünler sağlayarak, maliyetleri düşürerek ve gıda üreticilerinin uzun süredir güvendiği mikrobiyal süreçleri geliştirerek gıda sanayisini etkilemeye devam etmektedir. Gıda

üretiminde mikroorganizmaların önemli bir yeri vardır. Kullanılan enzimler ve gıda katkı maddeleri için gereklidirler. Ayrıca gıda güvenliğinin sağlanması için toksinleri ve mikroorganizmaları yok etmede de biyoteknolojik yöntemlerden yararlanılmaktadır.

Tüm biyoteknolojik süreçler için güvenlik çok önemlidir. Biyoteknolojinin güvenlik faktörlerinin temel alanları şunlardır (Bhatia, 2005):

- Canlı organizma ve virüslerin (doğal ve genetiği değiştirilmiş) insan, hayvan ve bitkilere hastalık bulaştırma ve hastalığa neden olma potansiyeli,
- Mikrobiyal üretimle ilgili olarak toksik ve alerji etkisi oluşturmaları,
- Antibiyotiğe karşı dirençli mikroorganizmaların gelişmesi,
- Kullanılmış mikrobiyal biokütlenin atımı ve biyolojik süreçler sonucunda ortaya çıkan atıkları temizleme problemleri,
- Gen değişimleri sonrasında oluşabilecek mutasyonlarla ilişkili güvenlik sorunlarıdır.

Genetiği değiştirilmiş ürünlerin kullanımı ve tanıtımı ile ilgili en büyük sorun transgenik gıdalardır. Çünkü alerjisi olan insanlar göz önünde bulundurulduğunda, bir kimyasal genetiği değiştirilmiş gıdalar yoluyla bu insanlara geçebilir. Bu tür gıdaların doğru etiketlenmesi gerekir. Avrupa Birliği bu tür ürünlerin ticarileştirilmesi ile ilgili sıkı kurallar uygulamaktadır. Diğer bir korku antibiyotiğe dirençli gen taşıyan genetiği değiştirilmiş gıdaların tüketiciye geçmesidir. Bu süreçte antibiyotikler

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

*JEL KOD: M-Y *** ID:288 K:45*

<http://www.akademikbakis.org>

birçok hastalığa karşı etkisiz hale gelmektedir (Pathak, 2007).

2.2. Genetiği Değiştirilmiş Ürünlere Yönelik Tüketici Davranışı

GDÜ'ler günümüzde sıkça gündeme gelmeye başlamış pazarda daha fazla yer almaya başlamıştır. Biyoteknoloji yeni ürünler sağlayarak, maliyetleri düşürerek ve gıda üreticilerinin uzun süredir güvendiği mikrobiyal süreçleri geliştirerek gıda sanayisini etkilemeye devam etmektedir. Gıda üretiminde mikroorganizmaların önemli bir yeri vardır. Kullanılan enzimler ve gıda katkı maddeleri için gereklidirler. Ayrıca gıda güvenliğinin sağlanması için toksinleri ve mikroorganizmaları yok etmede de biyoteknolojik yöntemlerden yararlanılmaktadır.

Biyoteknoloji uygulamalarında ortaya çıkan bazı ahlaki ve etik durumlar, daha çok güvenlik, risk, belirsizlik ve ticari bakımdan endişelere neden olmaktadır.

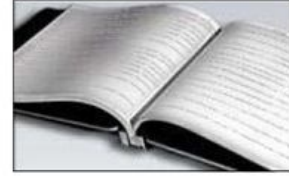
Biyoteknolojinin, özünde yanlış olduğuna dair iddialar, sonuçlarından dolayı yanlış olduğuna dair iddialardan ayırt edilmelidir. Araştırmacılar, biyoteknolojinin doğal olmadığı ve yaşayan canlılara karşı saygılı olmadığına dair iki soruna dikkat çekmektedir. Biyoteknolojinin doğal olmadığı ile ilgili iddiaların etikliği çok azdır çünkü belirsiz bir dil ve sağlam olmayan nedenlere dayanmaktadır. Bazen riskliliğin tek başına ahlaki ya da etik bir konu olmadığı belirtilmektedir. Bazı etkinlikler hiç şüphesiz diğerlerinden daha risklidir, hiçbirinin tamamen risksiz olmadığı düşünüldüğünde bu düşük riskli etkinliklerin ahlaki olarak yüksek riskli

olanlara göre daha üstün olduğu anlamına gelmemektedir (Bhatia, 2005).

Yeterli ve dengeli beslenebilmek ve mevcut kaynakları en ekonomik şekilde kullanabilmek için besinlerin satımından tüketimine kadar geçen tüm aşamalarda besin ögesi ve ekonomik kaybı en az düzeyde tutacak davranışlarda bulunmak önem kazanmaktadır. Satın alınacak olan gıdanın tüketici tarafından kontrol edilmesi tüketicinin sağlığının korunması ve ekonomik yönden aldatılmasının önlenmesi açısından önemlidir (Arslan, 1997; Kavas 2000). Tüketime sunulan gıdanın nedeni sağlıklı olduğu, pek çok aşamada yapılan kontroller ile belirlenmektedir. En iyi kontrol denetleyicileri ise; üreticinin bizzat kendisi, yasal kontrol kuruluşları ve tüketicilerdir. Dolayısıyla tüketici davranışları bu noktada önemli hale gelmektedir (Kızılaslan ve Kızılaslan, 2008).

Tüketici davranışı; bireylerin ihtiyaç ve isteklerini tatmin etmek için ürün ve hizmetlerin seçimini yaparken, kullanırken ve tüketirken yaptıkları tüm düşünsel, duygusal ve fiziksel aktivitelerdir (Wilkie, 1994). Bireylerin ekonomik değeri olan mal ve hizmetleri elde etme ve kullanmaları ile doğrudan ilgili etkinlikler olan tüketici davranışı bu etkinliklere neden olan karar süreçleridir. Tüketici davranışı gerçekte tüketimi değil, tüketicinin satınalmaya ilişkin karar ve eylemlerini inceler (Tek, 1999).

Bazı tüketiciler gıda üretiminde biyoteknolojinin kullanılmasında; çevre

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

*JEL KOD: M-Y *** ID:288 K:45*

<http://www.akademikbakis.org>

kirliliğinin artması, yabancı otları etkilemeyen gen transferi, yeni virüs ve toksinlerin olası yaratılması, GDO'lu bitkisel gıdaların tohumlarına ulaşmada zorluk çekilmesi veya sınırlı ulaşılması, ürünlerin genetik farklılıkları tehdidi, dini, kültürel ve etnik kaygılar gibi genel endişeler ile; gıdaların besin kalitesindeki değişimler, potansiyel toksinler, GDO'lu gıdaların muhtemel olarak antibiyotik dayanıklılığı ve bu gıdaların tüketilmesinden kaynaklanan potansiyel alerji ve kanser olma riski gibi özel kaygılar taşımaktadırlar (Bekar, 2013).

Yurt dışında yapılan araştırmalar, tüketicilerin GDO'lara yönelik algılarının ABD'de "pozitif", diğer ülkelerde ise genel olarak "negatif" yönde olduğunu ortaya koymaktadır. Bu kapsamda ABD'lilerin yarıya yakın, tarımsal biyoteknolojik uygulamaları desteklemekte, genetiği değiştirilmiş gıdaları 'geliştirilmiş' gıdalar olarak değerlendirmekte, bu tür gıdaların yaygınlaşmasının tarım ilaçlarının kullanımının azalması ve beslenme kalitesinin düzelmesi şeklinde değerlendirmektedir. Diğer araştırmalara göre, Amerikalı ve Japon tüketicilerinin GDO'lara yönelik yaklaşımlarının 1995'ten itibaren olumlu yönde değiştiği, ABD vatandaşlarının GDO'lara karşı yaklaşımının Kanada ve Avrupa Birliği vatandaşlarından daha olumlu olduğu, Amerikalılar İrlandalılara göre genetiği değiştirilmiş gıdaları daha pozitif şekilde algıladıkları belirlenmiştir (Özdemir ve Duran, 2010).

Tüketiciler artık ürün satın alırken daha özenli ve seçici davranmaktadırlar. Tüketicilerin satınalma kararına etki eden çok sayıda faktör bulunmaktadır. Bunlardan biri de kültürel faktörler içinde sayılan dini inançtır. Pazarlama literatüründe yer alan çalışmalarda, kültürün anahtar bir elemanı olarak dinin tüketici davranışlarını ve dolayısıyla da satın alma kararlarını büyük ölçüde etkilediği savunulmaktadır (Kurtoğlu ve Çiçek, 2013). Özellikle gıda ürünleri söz konusu olduğunda gıda güvenliği konusu tüketicilerin tercihlerinde belirleyici olmaktadır. Tüketici kararlarını etkileyen diğer unsurlarda tüketicilerin sağlıkları ile ilgili taşıdıkları endişeleri ve GDÜ'lere yönelik değer algıları olarak ele alınmıştır.

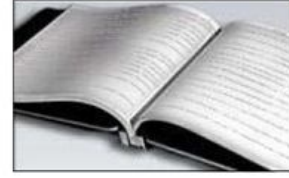
3. Tüketicilerin Genetiği Değiştirilmiş Ürünlere Yönelik Satınalma Niyetlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma

3.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, tüketicilerin, GDÜ'leri satınalma niyetleri ile GDÜ'lere yönelik sağlık endişesi, değer algısı, gıda güvenilirliği ve dini yönden uygunluk arasındaki ilişkileri belirlemeyi amaçlamaktadır.

3.2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın çalışma gurubunu Kafkas üniversitesinde görev yapan 192 öğretim elemanı oluşturmaktadır. Araştırmada veriler birincil veri toplama yöntemlerinden anket kullanılarak elde edilmiştir. Anket formu katılımcılara kolayda örneklem yöntemi ile uygulanmıştır. Anket formunda yer alan katılımcıların GDÜ'lere yönelik sağlık

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

*JEL KOD: M-Y *** ID:288 K:45*

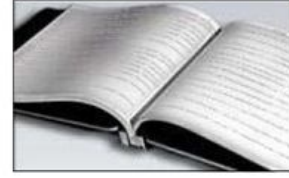
<http://www.akademikbakis.org>

endişesi boyutunu, değer algısı, gıda güvenilirliği ve dini yönden uygunluk boyutunu ölçmeye yönelik sorular 5'li likert ölçeği kullanılarak (5= Kesinlikle katılıyorum; 1= Kesinlikle katılmıyorum) yöneltilmiştir. Bu boyutları ölçmek için Shahaudin ve arkadaşlarının (2010) organik gıdalara yönelik tüketici davranışlarını belirlemek için kullandıkları ölçek geliştirilerek GDÜ'lere uyarlanmıştır. Satın alma niyetinin ölçümünde ise Klein vd. (1998) ve Shahaudin vd. (2010) tarafından oluşturulan ölçekten faydalanılmıştır.

Araştırmada, üç farklı veri toplama aracı kullanılmıştır. Birinci bölümde araştırmacılar tarafından geliştirilen 19 maddeden oluşan GDÜ'lerin tüketimine yönelik algıları belirleyen bir ölçek kullanılmıştır. 19 maddeden oluşan ölçeğin KMO katsayısı 0,827; Bartlett Testi $x^2 = 1372,012$; $p < 0,01$ olarak bulunmuş ve faktör analizi yapılması uygun görülmüştür. Madde analiz çözümlenmesi ve Varimax döndürme işlemi yapılan ölçeğin faktör analizi sonucunda dört boyutta toplandığı belirlenmiştir. 19 madde içeren özdeğeri 1'den büyük olan dört faktörlü ölçek varyansın % 59'unu açıklamaktadır. Ölçeğin birinci boyutu 5 madde içermektedir. Bu boyut GDÜ'lere yönelik değer algısını belirlemektedir. Beş maddelik ölçeğin madde yük değerleri ,73 ile ,85 arasında değişmektedir. Birinci boyut, toplam ölçek varyansına %18'lik katkı sağlamaktadır. Değer algısı boyutunun Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı ,86 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin ikinci boyutu 5 madde içermektedir. Bu boyut GDÜ'lere yönelik

güvenlik algısını belirlemektedir. Beş maddelik ölçeğin madde yük değerleri ,55 ile ,79 arasında değişmektedir. İkinci boyut, toplam ölçek varyansına %16'lık katkı sağlamaktadır. Güvenlik algısı boyutunun Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı ,83 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin üçüncü boyutu 5 madde içermektedir. Bu boyut GDÜ'lere yönelik sağlık endişesi algısını belirlemektedir. Beş maddelik ölçeğin madde yük değerleri ,52 ile ,71 arasında değişmektedir. Üçüncü boyut, toplam ölçek varyansına %13'lük katkı sağlamaktadır. Sağlık endişesi boyutunun Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı ,71 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin dördüncü boyutu 4 madde içermektedir. Bu boyut GDÜ'lere yönelik din algısını belirlemektedir. Dört maddelik ölçeğin madde yük değerleri ,68 ile ,77 arasında değişmektedir. Dördüncü boyut, toplam ölçek varyansına %12'lik katkı sağlamaktadır. Din endişesi boyutunun Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı ,72 olarak hesaplanmıştır.

İkinci bölümde, yine araştırmacılar tarafından geliştirilen 9 maddeden oluşan tüketicilerin GDÜ'lere yönelik satın alma niyetini belirlemeyi amaçlayan bir ölçek kullanılmıştır. 9 maddeden oluşan ölçeğin KMO katsayısı 0,822; Bartlett Testi $x^2 = 462,868$; $p < 0,01$ olarak bulunmuş ve faktör analizi yapılması uygun görülmüştür. Madde analiz çözümlenmesi ve Varimax döndürme işlemi yapılan ölçeğin faktör analizi sonucunda tek faktörde toplanabileceğine karar verilmiştir. 9 madde içeren özdeğeri 1'den büyük olan tek faktörlü ölçek varyansın % 40'ını açıklamaktadır. 9 maddelik ölçeğin, madde

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M-Y *** ID:288 K:45

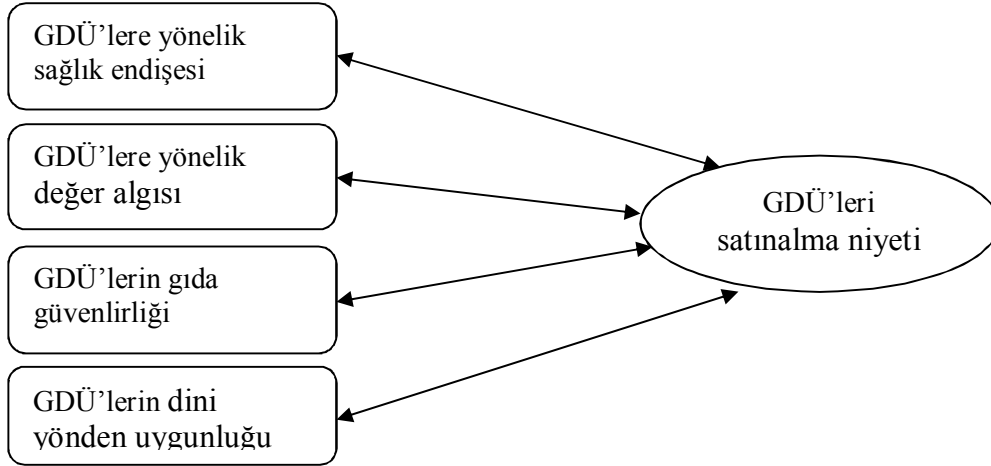
<http://www.akademikbakis.org>

yük değerleri ,54 ile ,77 arasında değişmektedir. Ölçeğin Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı ,81 olarak hesaplanmıştır.

Üçüncü bölümde ise katılımcılar hakkında bilgi toplamak üzere bir anket hazırlanmıştır.

3.3. Araştırmanın Modeli ve Hipotezler

Araştırma modeli Şekil 1.'de yer almaktadır. Model sağlık bilinci, algılanan değer, gıda güvenliği kaygısı, dindarlık ve satınalma niyeti boyutunu kapsamaktadır.

Şekil 1. Araştırma Modeli

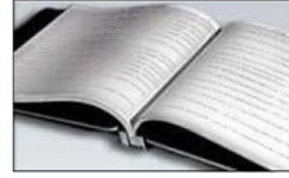
Modelde yer alan boyutlar Shahrudin ve arkadaşlarının (2010) organik gıdalara yönelik tüketici davranışlarını belirlemek için yaptıkları çalışmada kullandıkları boyutlar GDÜ'lere uyarlanmıştır. Aşağıda bu boyutlara yönelik bilgiler verilmiştir;

Sağlık Endişesi Boyutu: Günümüz de tüketiciler sağlıkları konusunda daha bilinçli ve daha bilgili oldukları rahatlıkla söylenebilir. Bu bilinçlenme sonucunda sağlığa zararlı ürünleri tüketmekten endişe duyacak, katkısız ve besleyici ürünleri tercih edecektir (Aksulu, 2001). Tüketicilerin sağlıkları konusunda taşıdıkları endişeler işletmelerin tüketici

davranışlarını analiz ederken göz önünde bulundurmaları gereken unsurlardandır.

Değer Algısı Boyutu: Müşterinin satın aldığı ürün veya hizmete ödediği maliyet karşılığında, memnuniyetinin ölçümüdür. Ürüne yapılan yatırım ve masraf, karşılığında alınan değere değer mi? Bu ürün ve hizmet daha düşük maliyetle mi olmalıydı? Bu soruların cevapları ürünün tüketici gözündeki değerini tespit etmek için önemli göstergelerdir (Türkyılmaz ve Özkan, 2003).

Gıda Güvenirliliği Boyutu: Gıda güvenirliliği, gıda zinciri boyunca olabilecek biyolojik, kimyasal veya fiziksel

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

*JEL KOD: M-Y *** ID:288 K:45*

<http://www.akademikbakis.org>

tehlikelerden ve kirlenmelerden gıdaların korunması ve gıdaların tüketici sağlığına zarar vermeyeceğinin teminat altına alınması olup gıda arz zinciri içerisinde yer alan tüm birimlerin katkısıyla sağlanabilen bir olgudur (Mutlu ve Yurdakul, 2008). Gıda güvenliği; amaçlandığı biçimde hazırlandığında, fiziksel, kimyasal ve biyolojik özellikleri itibarı ile tüketime uygun ve besin değerini kaybetmemiş gıda maddesi üretmek olarak tanımlanmaktadır (Topuzoğlu vd.,2007).

Dini Yönden Uygunluk Boyutu: Din insanların kendilerini tanımlamalarında önemli bir role sahiptir. Dinin toplumun değerleri ve bu değerlerinde tüketici davranışları üzerinde oldukça etkili olduğu söylenebilir (Muhamad ve Mizerski, 2010). Dindarlık ise McDaniel ve Burnett (1990) tarafından, “Allah tarafından düzenlenmiş olduğuna inanılan ilkelere bağlılık” olarak tanımlanmaktadır (Özbek vd., 2013). Delener’e (1990) göre dindarlık satın alma davranışlarını etkileyen en önemli kültürel faktörlerden bir tanesidir (Yener, 2014). Mensubu oldukları dinin kural ve yasakları tüketici davranışlarını önemli derecede etkilediği söylenilebilir.

Satınalma Niyeti: Tüketicilerin ihtiyaçlarının karşılanmasında belirleyici etken olan ve ürünün gelecek dönemlerde satın alınmasına yönelik istekleri ifade eden karar mekanizmasıdır (Mutlu vd. 2011).

Araştırma modelindeki ilişkiler doğrultusunda 14 hipotez oluşturulmuştur. Bu hipotezler aşağıda gösterilmiştir;

H₁: GDÜ’lere yönelik oluşan değer algısı ile GDÜ’leri satınalma niyeti arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₂: GDÜ’lere yönelik oluşan gıda güvenirliliği algısı ile GDÜ’leri satınalma niyeti arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₃: GDÜ’lere yönelik oluşan sağlık endişesi ile GDÜ’leri satınalma niyeti arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₄: GDÜ’lere yönelik oluşan dini yönden uygunluk algısı ile GDÜ’leri satın alma niyeti arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₅: GDÜ’lere yönelik oluşan değer algısı katılımcıların cinsiyetine göre farklılık göstermektedir.

H₆: GDÜ’lere yönelik oluşan gıda güvenirliliği algısı katılımcıların cinsiyetine göre farklılık göstermektedir.

H₇: GDÜ’lere yönelik oluşan sağlık endişesi katılımcıların cinsiyetine göre farklılık göstermektedir.

H₈: GDÜ’lere yönelik oluşan dini yönden uygunluk algısı katılımcıların cinsiyetine göre farklılık göstermektedir.

H₉: GDÜ’leri satınalma niyeti katılımcıların cinsiyetine göre farklılık göstermektedir.

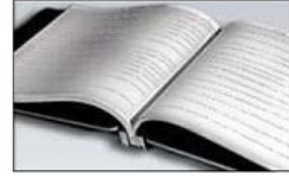
H₁₀: GDÜ’lere yönelik oluşan değer algısı katılımcıların yaşına göre farklılık göstermektedir.

H₁₁: GDÜ’lere yönelik oluşan gıda güvenirliliği algısı katılımcıların yaşına göre farklılık göstermektedir.

H₁₂: GDÜ’lere yönelik oluşan sağlık endişesi katılımcıların yaşına göre farklılık göstermektedir.

H₁₃: GDÜ’lere yönelik oluşan dini yönden uygunluk algısı katılımcıların yaşına göre farklılık göstermektedir.

H₁₄: GDÜ’leri satınalma niyeti katılımcıların yaşına göre farklılık göstermektedir.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M-Y *** ID:288 K:45

<http://www.akademikbakis.org>

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmanın amaçları doğrultusunda toplanan veriler, sayısallaştırılarak SPSS 18 paket programına yüklenerek verilerin analizi yapılmıştır. Araştırmada kullanılan ölçeklerin yapı geçerliliğini test etmek için faktör analizi (Temel Bileşenler Analizi) yapılmış ve güvenilirlik çalışmaları için ise bir iç tutarlılık yaklaşımı olan Cronbach Alfa Katsayısı hesaplanmıştır. Verilerin analizinde; bağımsız örneklem t-testi

(Independent Samples t-Test), tek faktörlü varyans analizi (One-Way Anova), Pearson Korelasyon Katsayısı testi kullanılarak sonuçlar $\alpha=,01$ ve $\alpha=,05$ anlamlılık düzeyinde test edilmiştir.

Demografik Özellikler

Araştırmaya katılan bireylerin demografik özelliklerine ait bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özellikleri

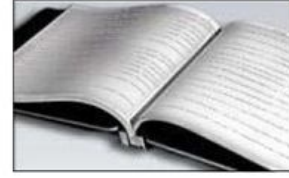
Demografik Özellikler (n: 192)		n	%
Cinsiyet	Kadın	77	40,1
	Erkek	115	59,9
Yaş	23-32 arası	80	43,7
	33-42 arası	78	42,6
	43 ve üzeri	25	13,7
Mensubu Olduğu Din	Müslüman	192	100

Tablo 1’de yer alan bilgilere bakıldığında araştırmaya katılanların %40,1’i kadın ve %59,9’u erkek; %43,7’si 23-32 yaş aralığında, %42,6’sı 33-42 yaş aralığında ve %13,7’si de 43 yaş ve üzerindedir. Katılımcıların tamamı müslüman olduklarını beyan etmişlerdir.

Araştırmaya katılan bireylerin Türkiye’de GDÜ’lerin (üretimi yapılmı-yapılmadığı hakkında bilgi düzeylerini belirlediği veriler Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2: Katılımcıların Türkiye’de GDÜ’lerin üretimi hakkındaki bilgi düzeyleri

		n	%
Türkiye’de GDÜ’lerin üretimi yapılmakta mıdır?	Evet	108	57,4
	Hayır	16	8,5

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M-Y *** ID:288 K:45

<http://www.akademikbakis.org>

	Fikrim Yok	64	34,0
--	------------	----	------

Tablo 2’de yer alan verilere bakıldığında araştırmaya katılanların %57,4’ünün Türkiye’de GDÜ’lere yönelik üretim yapıldığı yönünde görüş bildirdikleri görülürken, %8,5’inin yapılmadığı ve %34,0’ünde konu hakkında herhangi bir fikre sahip olmadıkları anlaşılmaktadır. Buradan katılımcıların büyük

çoğunluğunun Türkiye’de GDÜ’lerin üretimi yapıldığı hakkında görüş bildirdikleri söylenebilir.

Araştırmaya katılan bireylerin Türkiye’de GDÜ’lerin ithal edilip- edilmediği hakkında bilgi düzeylerini belirlemeye yönelik veriler Tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 3: Katılımcıların Türkiye’ye GDÜ’lerin İthal edilmesi hakkındaki bilgi düzeyleri

		n	%
Türkiye’ye GDÜ’lerin ithalatı yapılmakta mıdır?	Evet	147	76,6
	Hayır	4	2,1
	Fikrim Yok	41	21,4

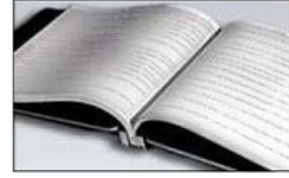
Tablo 3’de yer alan verilere bakıldığında araştırmaya katılanların %76,6’sının Türkiye’ye GDÜ’lerin ithal edildiği yönünde görüş bildirdikleri görülürken %2,1’inin ithal edilmediği ve %21,4’ünde konu hakkında herhangi bir fikre sahip olmadıkları anlaşılmaktadır. Buradan katılımcıların büyük

çoğunluğunun Türkiye’nin GDÜ’leri ithal ettiği yönünde görüş bildirdikleri söylenebilir.

Araştırmaya katılan bireylerin farkında olarak GDÜ’leri tüketip-tüketmediklerine yönelik veriler Tablo 4’de sunulmuştur.

Tablo 4: Katılımcıların Farkında Olarak GDÜ’lerin Tüketim Düzeyleri

		n	%
Farkında olarak GDÜ	Evet	46	24,2

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M-Y *** ID:288 K:45

<http://www.akademikbakis.org>

tüketiminde bulundunuz mu?	Hayır	86	45,3
	Fikrim Yok	58	30,5

Tablo 4’de yer alan verilere bakıldığında araştırmaya katılanların %24,2’sinin farkında olarak GDÜ’lerin tüketimini yaptıkları anlaşılırken %45,3’ünün bu ürünlerin tüketimini yapmadıkları ve %30,5’ünün de konu hakkında herhangi bir fikre sahip olmadıkları yani tükettikleri ürünlerin GDÜ olup-olmadığı hakkında bilgilerinin bulunmadığı anlaşılmaktadır. Buradan

katılımcıların büyük çoğunluğunun farkında olarak GDÜ’lerin tüketimini gerçekleştirmedikleri söylenebilir.

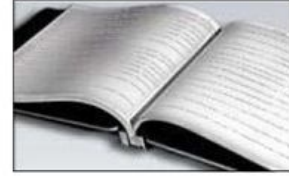
Araştırmaya katılan bireylerin satın aldıkları ürünlerin GDÜ’ler olduğunu anlayacakları bir kanıt veya etiket görüp-görmediklerine yönelik veriler Tablo 5’de sunulmuştur.

Tablo 5: Katılımcıların Ürün Alırken GDÜ Olduğu Hakkında Bir Kanıt Görme Düzeyleri

		n	%
Aldığımız ürünlerde GDÜ olduğunu gösteren bir kanıt (etiket) gördünüz mü?	Evet	14	7,8
	Hayır	166	92,2

Tablo 5’de yer alan verilere bakıldığında araştırmaya katılanların %7,8’sinin aldıkları ürünlerde GDÜ olduğuna yönelik bir ibare/kanıt gördüklerini bildirirken, %92,2’sinin de ürünleri satın alırken ürünün GDÜ olduğu yönünde bir ibareye rastlamadıkları anlaşılmaktadır.

Araştırmaya katılan bireylerin GDÜ’ler hakkındaki genel bilgi düzeylerinin nasıl olduğuna yönelik veriler tablo 6’da sunulmuştur.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M-Y *** ID:288 K:45

<http://www.akademikbakis.org>

Tablo 6: Katılımcıların GDÜ'ler hakkındaki genel bilgi düzeyleri

	n	%
GDÜ'ler hakkındaki bilgi düzeyiniz nedir?	Yeterli Bilgi Sahibiyim	18 9,4
	Bilgi Sahibiyim	150 78,1
	Hiç Bilgim Yok	24 12,5

Tablo 6'da yer alan verilere bakıldığında araştırmaya katılanların %9,4'ünün GDÜ'ler hakkında yeterli bir bilgiye sahip olduklarını bildirdikleri, %78,1'i genel bir bilgiye sahip olduklarını ve %12,5'i de GDÜ'ler hakkında hiçbir bilgisinin olmadığını belirtmiştir. Buradan araştırmaya katılanların büyük

çoğunluğunun GDÜ'ler hakkında genel olarak bilgi sahibi oldukları anlaşılmaktadır.

Araştırmaya katılan bireylerin GDÜ'ler hakkındaki bilgiye nereden ulaştıklarının tespit edilmesine yönelik veriler tablo 7'de sunulmuştur.

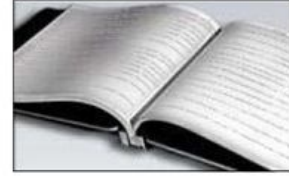
Tablo 7: Katılımcıların GDÜ'ler hakkındaki bilgilere nereden sahip oldukları

	n	%
GDÜ'leri ilk olarak nereden duydunuz?	İnternet	37 19,4
	Tv/Radyo	118 61,8
	Gazete	13 6,8
	Arkadaşımdan	2 1,0
	Bu Anketten	1 0,5
	Aldığım Derslerden	20 10,5

%19,4'ünün İnternet ve %10,5'ininde aldığı derslerden duyduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 7'de yer alan verilere bakıldığında araştırmaya katılanların %61,8'inin GDÜ'leri ilk olarak Tv/Radyo,

GDÜ'lerin algılanan değer boyutunun katılımcıların cinsiyetlerine göre farklılaşp-farklılaşmadığına ilişkin veriler Tablo 8'de verilmiştir.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M-Y *** ID:288 K:45

<http://www.akademikbakis.org>

Tablo 8: GDÜ’lerin Algılanan Değer Boyutu Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılaşım-Farklılaşmadığına Yönelik t-Testi Sonuçları

Cinsiyet	n	\bar{X}	SS	sd	t	p
Kadın	77	9,12	3,60	190	0,98	0,33
Erkek	115	9,66	3,87			

Tablo 8’de yer alan verilere bakıldığında algılanan değer boyutunun katılımcıların cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir ($p>0,05$). Başka bir ifadeyle GDÜ’lerin değer algısı boyutunun cinsiyete göre

anlamlı bir şekilde değişmediği söylenebilir. H_5 hipotezi red edilmiştir.

GDÜ’lerin güvenilirliği boyutunun katılımcıların cinsiyetlerine göre farklılaşım-farklılaşmadığına ilişkin veriler Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9: GDÜ’lerin Gıda Güvenirliği Boyutu Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılaşım-Farklılaşmadığına Yönelik t-Testi Sonuçları

Cinsiyet	n	\bar{X}	SS	sd	t	p
Kadın	77	9,47	3,61	190	2,45	0,02
Erkek	115	10,90	4,21			

Tablo 9’da yer alan verilere bakıldığında gıda güvenirliği boyutunun katılımcıların cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir ($p<0,05$). Başka bir ifadeyle GDÜ’lerin gıda güvenirliği boyutunun cinsiyete göre anlamlı bir şekilde değiştiği söylenebilir. Puan ortalamalarına bakıldığında GDÜ’lerin güvenilir gıda

olduğu ile ilgili tutumun kadınlara oranla erkeklerde daha yüksek olduğu görülmektedir. H_6 hipotezi kabul edilmiştir.

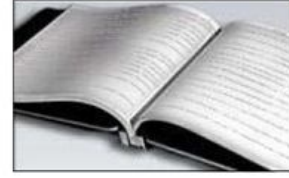
GDÜ’ler ile ilgili sağlık endişesi boyutunun katılımcıların cinsiyetlerine göre farklılaşım-farklılaşmadığına ilişkin veriler Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10: GDÜ’ler İle İlgili Sağlık Endişesi Boyutu Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılaşım-Farklılaşmadığına Yönelik t-Testi Sonuçları

Cinsiyet	n	\bar{X}	SS	sd	t	p
Kadın	77	9,95	3,06	190	3,75	0,00
Erkek	115	12,04	4,22			

Tablo 10’da yer alan verilere bakıldığında sağlık endişesi boyutunun katılımcıların

cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M-Y *** ID:288 K:45

<http://www.akademikbakis.org>

görülmektedir ($p<0,05$). Başka bir ifadeyle GDÜ'ler ile ilgili sağlık endişesi boyutunun cinsiyete göre anlamlı bir şekilde değiştiği söylenebilir. Puan ortalamalarına bakıldığında GDÜ'ler ile ilgili sağlık endişesinin kadınlara oranla

erkeklerde daha az olduğu görülmektedir. H_7 hipotezi kabul edilmiştir.

GDÜ'lerin dini yönden uygunluğu boyutunun katılımcıların cinsiyetlerine göre farklılaşp-farklılaşmadığına ilişkin veriler Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11: GDÜ'lerin Dini Yönden Uygunluk Boyutu Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılaşp-Farklılaşmadığına Yönelik t-Testi Sonuçları

Cinsiyet	n	\bar{X}	SS	sd	t	p
Kadın	77	11,97	2,96	190	0,86	0,39
Erkek	115	11,55	3,62			

Tablo 11'de yer alan verilere bakıldığında dini yönden uygunluk boyutunun katılımcıların cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir ($p>0,05$). Başka bir ifadeyle GDÜ'lerin dini yönden uygunluğu boyutunun cinsiyete göre anlamlı bir

şekilde değişmediği söylenebilir. H_8 hipotezi red edilmiştir.

GDÜ'ler ile ilgili genel tutumun katılımcıların cinsiyetlerine göre farklılaşp-farklılaşmadığına ilişkin veriler Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12: GDÜ'ler İle İlgili Genel Tutum Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılaşp-Farklılaşmadığına Yönelik t-Testi Sonuçları

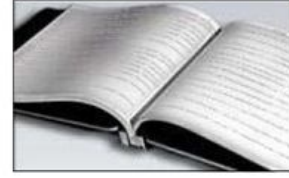
Cinsiyet	n	\bar{X}	SS	sd	t	p
Kadın	77	40,51	8,10	190	2,41	0,02
Erkek	115	44,16	11,51			

Tablo 12'de yer alan verilere bakıldığında GDÜ'ler ile ilgili genel tutumun katılımcıların cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir ($p<0,05$). Başka bir ifadeyle GDÜ'ler ile ilgili genel tutumun cinsiyete göre anlamlı bir şekilde değiştiği söylenebilir. Puan ortalamalarına

bakıldığında GDÜ'ler ile ilgili genel tutumun kadınlara oranla erkeklerde daha olumlu olduğu görülmektedir.

GDÜ'leri satınalma niyetlerinin katılımcıların cinsiyetlerine göre farklılaşp-farklılaşmadığına ilişkin veriler Tablo 13'de verilmiştir.

Tablo 13: GDÜ'leri Satınalma Niyeti Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılaşp-Farklılaşmadığına Yönelik t-Testi Sonuçları

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M-Y *** ID:288 K:45

<http://www.akademikbakis.org>

Cinsiyet	n	\bar{X}	SS	sd	t	p
Kadın	77	17,08	5,39	190	2,14	0,03
Erkek	115	19,10	7,00			

Tablo 13’de yer alan verilere bakıldığında GDÜ’leri satınalma niyetlerinin katılımcıların cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir ($p<0,05$). Başka bir ifadeyle GDÜ’leri satınalma niyetinin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde değiştiği söylenebilir. Puan ortalamalarına

bakıldığında GDÜ’leri satınalma niyetinin kadınlara oranla erkeklerde daha yüksek olduğu görülmektedir. H_9 hipotezi kabul edilmiştir.

GDÜ’lerin algılanan değer boyutunun katılımcıların yaşlarına göre farklılaşp-farklılaşmadığına ilişkin veriler Tablo 14’de verilmiştir.

Tablo 14: GDÜ’lerin Değer Algısı Boyutu Puanlarının Yaşa Göre Farklılaşp-Farklılaşmadığına Yönelik Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları

Yaş	n	\bar{X}	SS	KT	sd	KO	F	p
23-32 arası	80	10,01	3,87	49,986	2	24,993	1,83	0,16
33-42 arası	78	8,99	3,62	2464,615	180	13,692		
43 ve üzeri	25	8,88	3,36	2514,601	182			
Toplam	183	9,42	3,72					

Tablo 14’de yer alan bilgilere bakıldığında yaş faktörü ile değer algısı alt boyutu arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Başka bir deyişle algılanan değer alt boyutunun katılımcılarda yaş faktörüne

göre anlamlı bir şekilde değişmediği söylenebilir. H_{10} hipotezi red edilmiştir.

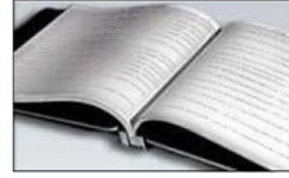
GDÜ’lerin güvenilirliği boyutunun katılımcıların yaşlarına göre farklılaşp-farklılaşmadığına ilişkin veriler Tablo 15’de verilmiştir.

Tablo 15: GDÜ’lerin Gıda Güvenirliği Boyutu Puanlarının Yaşa Göre Farklılaşp-Farklılaşmadığına Yönelik Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları

Yaş	n	\bar{X}	S	KT	sd	KO	F	p	Fark
23-32 arası	80	11,04	4,00	121,525	2	60,763	3,88	0,02	1-3
33-42 arası	78	9,88	4,12	2818,289	180	15,657			
43 ve üzeri	25	8,68	3,24	2939,814	182				
Toplam	183	10,22	4,02						

Tablo 15’de yer alan verilere bakıldığında gıda güvenilirliği boyutunun

katılımcıların yaşlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M-Y *** ID:288 K:45

<http://www.akademikbakis.org>

görülmektedir ($p < 0,05$). Başka bir ifadeyle GDÜ'lerin gıda güvenilirliği boyutunun yaşa göre anlamlı bir şekilde değiştiği söylenebilir. Anlamlı farkın hangi yaş grubundan kaynaklandığının tespitine yönelik yapılan LSD ileri analiz testinde GDÜ'lerin güvenilir gıda olduğu ile ilgili tutumun 23-32 yaş aralığına sahip

bireylerde, 43 ve üzeri yaş aralığına sahip bireylerden daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. H_{11} hipotezi kabul edilmiştir.

GDÜ'ler ile ilgili sağlık endişesi boyutunun katılımcıların yaşlarına göre farklılaşp-farklılaşmadığına ilişkin veriler Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16: GDÜ'ler İle İlgili Sağlık Endişesi Boyutu Puanlarının Yaşa Göre Farklılaşp-Farklılaşmadığına Yönelik Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları

Yaş	n	\bar{X}	S	KT	sd	KO	F	p
23-32 arası	80	11,51	3,76	31,236	2			
33-42 arası	78	10,68	4,16	2682,415	180	15,618	1,05	0,35
43 ve üzeri	25	10,68	3,13	2713,650	182	14,902		
Toplam	183	11,04	3,86					

Tablo 16'da yer alan verilere bakıldığında sağlık endişesi boyutunun katılımcıların yaşlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir ($p > 0,05$). Başka bir ifadeyle GDÜ'ler ile ilgili sağlık endişesi boyutunun yaşa göre anlamlı bir şekilde değişmediği söylenebilir. H_{12} hipotezi red edilmiştir.

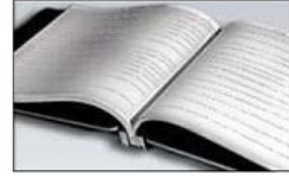
GDÜ'lerin dini yönden uygunluğu boyutunun katılımcıların yaşlarına göre farklılaşp-farklılaşmadığına ilişkin veriler Tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17: GDÜ'lerin Dini Yönden Uygunluk Boyutu Puanlarının Yaşa Göre Farklılaşp-Farklılaşmadığına Yönelik Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları

Yaş	n	\bar{X}	S	KT	sd	KO	F	p
23-32 arası	80	12,03	3,19					
33-42 arası	78	10,99	3,52	48,540	2	24,270	2,18	0,12
43 ve üzeri	25	12,04	3,20	2001,897	180	11,122		
Toplam	183	11,59	3,36	2050,437	182			

Tablo 17'de yer alan verilere bakıldığında dini yönden uygunluk boyutunun katılımcıların yaşlarına göre istatistiksel

olarak anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir ($p > 0,05$). Başka bir ifadeyle GDÜ'lerin dini yönden uygunluğu boyutunun yaşa göre anlamlı bir şekilde

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M-Y *** ID:288 K:45

<http://www.akademikbakis.org>

değişmediği söylenebilir. H_{13} hipotezi red edilmiştir.

farklılaşmadığına ilişkin veriler Tablo 18’de verilmiştir.

GDÜ’ler ile ilgili genel tutumun katılımcıların yaşlarına göre farklılaşp-

Tablo 18: GDÜ’ler İle İlgili Genel Tutum Puanlarının Yaşa Göre Farklılaşp-Farklılaşmadığına Yönelik Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları

Yaş	n	\bar{X}	S	KT	sd	KO	F	p	Fark
23-32 arası	80	44,59	9,72						
33-42 arası	78	40,54	11,11	762,527	2				
43 ve üzeri	25	40,28	8,64	18759,812	180	381,263	3,66	0,03	1-2
Toplam	183	42,27	10,36	19522,339	182	104,221			

Tablo 18’de yer alan verilere bakıldığında GDÜ’ler ile ilgili genel tutumun katılımcıların yaşlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir ($p<0,05$). Başka bir ifadeyle GDÜ’ler ile ilgili genel tutumun yaşa göre anlamlı bir şekilde değiştiği söylenebilir. Anlamlı farkın hangi yaş grubundan kaynaklandığının tespitine yönelik yapılan

LSD ileri analiz testinde GDÜ’ler ile ilgili genel tutumun 23-32 yaş aralığına sahip bireylerde, 33-42 yaş aralığına sahip bireylere oranla daha olumlu olduğu anlaşılmaktadır.

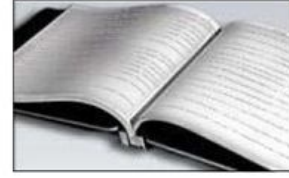
GDÜ’leri satın alma niyetlerinin katılımcıların yaşlarına göre farklılaşp-farklılaşmadığına ilişkin veriler Tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 19: GDÜ’leri Satınalma Niyeti Puanlarının Yaşa Göre Farklılaşp-Farklılaşmadığına Yönelik Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları

Yaş	n	\bar{X}	S	KT	sd	KO	F	p	Fark
23-32 arası	80	19,55	6,46	260,309					
33-42 arası	78	17,14	6,29	7362,609	2				
43 ve üzeri	25	17,16	6,53	7622,918	180	130,155	3,18	0,04	1-2
Toplam	183	18,20	6,47		182	40,903			

Tablo 19’da yer alan verilere bakıldığında GDÜ’leri satın alma niyetlerinin katılımcıların yaşlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir ($p<0,05$). Başka bir ifadeyle GDÜ’leri satın alma niyetinin yaşa göre

anlamlı bir şekilde değiştiği söylenebilir. Anlamlı farkın hangi yaş grubundan kaynaklandığının tespitine yönelik yapılan LSD ileri analiz testinde GDÜ’leri satın alma niyetinin 23-32 yaş aralığına sahip bireylerde, 33-42 yaş aralığındaki bireylere

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırğız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M-Y *** ID:288 K:45

<http://www.akademikbakis.org>

oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. H₁₄ hipotezi kabul edilmiştir.

Satınalma niyeti ile algılanan değer, gıda güvenilirliği, sağlık endişesi, dini yönden

uygunluk ve genel algı puanı ile satınalma niyeti arasındaki ilişkiyi gösteren korelasyon analizine ait veriler Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20: Satınalma Niyeti ile GDÜ’ler ile İlgili Algının Alt Boyutları Arasındaki İlişkinin Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Testi Sonuçları

	Algılanan Değer	Gıda Güvenirliği	Sağlık Endişesi	Dini Yönden Uygunluk	Genel Algı
Satın alma niyeti	0,528**	0,627**	0,479**	0,165*	0,668**

n: 192 ** . P<0,001 * . P<0,05

Tablo 20’de yer alan verilere bakıldığında, GDÜ’leri satın alma niyeti ile değer algısı, gıda güvenilirliği, sağlık endişesi, dini yönden uygunluğu ve GDÜ’lere yönelik genel algı arasında istatistiksel olarak pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Değer algısı, gıda güvenilirliği, sağlık endişesi ve genel algı ile satınalma niyeti arasında orta düzeyde; dini yönden uygunluğu ile satınalma niyeti arasında düşük düzeyde bir ilişki olduğu belirlenmiştir. H₁, H₂, H₃ ve H₄ hipotezleri kabul edilmiştir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

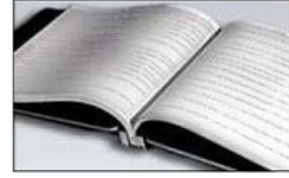
Farklı anabilimdalı uzmanlıkları bulunan öğretim elemanlarının GDÜ’leri satınalma niyetleri ile GDÜ’lere yönelik değer algısı, gıda güvenilirliği, sağlık endişesi ve dini yönden uygunluk arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlayan bu araştırma kapsamında Kafkas Üniversitesi’nde görev yapmakta olan öğretim elemanlarına yönelik bir uygulama yapılmıştır.

Araştırma sonucunda aşağıdaki bilgiler elde edilmiştir;

Araştırmaya katılanların %57,4’ünün Türkiye’de GDÜ’lere yönelik üretim yapıldığını bildikleri görülmektedir. Katılımcıların %76,6’sının Türkiye’ye GDÜ’lerin ithal edildiği yönünde görüş bildirdikleri anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılanların %45,3’ünün farkında olarak GDÜ’lerin tüketimini yapmadıkları ve %92,2’sinin aldıkları ürünlerde GDÜ’lü olduğuna yönelik bir ibare/kanıt görmedikleri anlaşılmaktadır.

Katılımcıların 87,5’inin GDÜ’ler hakkında gerekli bilgiye sahip olduğu, %61,8’inin ise GDÜ’lü ürünler hakkındaki bilgiyi Tv/Radyo’dan edindiği anlaşılmaktadır.

Elde edilen değerlere göre; yaş faktörü ile sağlık endişesi, dine uygunluk ve algılanan değer boyutları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir. Katılımcıların yaş değişkeni gıda güvenilirliği boyutu arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmekte ve anlamlı

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

*JEL KOD: M-Y *** ID:288 K:45*

<http://www.akademikbakis.org>

farka bakıldığında 23-32 yaş aralığına sahip bireylerde 43 ve üzeri yaş aralığına sahip bireylerden daha düşük olduğu anlaşılmaktadır. Yaşa göre toplam GDO ölçeği arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmekte ve anlamlı farka bakıldığında 23-32 yaş aralığına sahip bireylerde 33-42 yaş aralığına sahip bireylerden daha düşük olduğu anlaşılmaktadır. Yaşa göre GDÜ'leri satınalma niyeti ölçeği arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmekte ve anlamlı farka bakıldığında 23-32 yaş aralığına sahip bireylerde 33-42 yaş aralığına sahip bireylerden daha düşük olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre dine uygunluk boyutu katılımcılarda cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir. Katılımcıların GDÜ'lere yönelik değer algıları boyutunun katılımcıların cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir.

Gıda güvenilirliği boyutunun katılımcıların cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir. Anlamlı farkın hangi cinsiyetten kaynaklandığına bakıldığında gıda güvenilirliği boyutunun erkeklerde kadınlardan daha düşük puan ortalamasına sahip olduğu görülmektedir.

GDÜ'lere yönelik sağlık endişesi boyutunun katılımcıların cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir. Anlamlı farkın hangi cinsiyetten kaynaklandığına bakıldığında gıda güvenliği boyutunun erkeklerde kadınlardan daha düşük puan ortalamasına sahip olduğu görülmektedir.

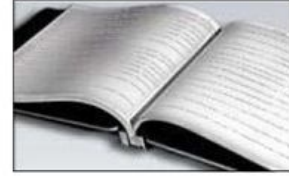
GDÜ toplam ölçek puanının katılımcıların cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir. Anlamlı farkın hangi cinsiyetten kaynaklandığına tespitine bakıldığında gıda güvenliği boyutunun erkeklerde kadınlardan daha düşük puan ortalamasına sahip olduğu görülmektedir.

GDÜ'lere yönelik satınalma niyetinin katılımcıların cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir. Anlamlı farkın hangi cinsiyetten kaynaklandığına tespitine yönelik bakıldığında gıda güvenliği boyutunun erkeklerde kadınlardan daha düşük puan ortalamasına sahip olduğu görülmektedir.

GDÜ'lere yönelik satınalma niyeti ile sağlık endişesi, değer algısı, gıda güvenilirliği, dini yönden ölçek toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak pozitif yönlü bir ilişki olduğu saptanmıştır. Satın alma niyeti arttıkça algılanan değer, din, gıda güvenliği, sağlık endişesi gibi unsurlarında arttığı anlaşılmaktadır.

Her geçen gün daha da bilinçli hale gelen günümüz tüketicisi gerek tüketim eylemlerinde gerekse de satınalma davranışlarında dini yönden uygun bir şekilde davranmaya, temiz, kaliteli ve sağlık açısından zararsız olarak algıdığı ürünleri satınalma ihtimalinin daha fazla olacağı söylenebilir.

GDÜ'lerin potansiyel yararları ve zararları ile ilgili tüketicileri bilgilendirmeleri önemlidir. Böylece GDÜ'ler hakkında doğru bilgiler sağlanarak sağlık ve gıda güvenliği endişelerinin azaltılmasında

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M-Y *** ID:288 K:45

<http://www.akademikbakis.org>

ayrıca dine uygunluk konusunda olumsuz tutumlarının giderilmesi sağlanabilir.

Genetiği değiştirilmiş organizmalar ve bunlar neticesinde üretilmiş genetiği değiştirilmiş ürünler konusunda tüketicilerin bilinçlendirilmesi, ürün güvenliği hususunun daha fazla önemsenmesi, sağlık ve güvenliği tehdit eden ürünlerin pazara sürülmemesi ve etik olmayan uygulamalardan kaçınılması oldukça önemli görülmektedir.

5. KAYNAKÇA

Aksulu, İ. (2001). “ Tüketicide Sağlığını Koruma Bilinci ve Satınalma Noktasında Tüketici Tutumları: Ambalajlı Gıda Ürünleri Üzerine Bir Araştırma”, Dokuz Eylül Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi, cilt:16, sayı:1, ss: 115-127

Atsan, A. ve Kaya, T. E.(2008). Genetiği Değiştirilmiş Organizmaların (GDO) Tarım ve İnsan Sağlığı Üzerine Etkileri. U. Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi. 22(2). 1-6.

Babaoğlu, M., Gürel, E. ve Özcan S.(2001). Bitki Biyoteknolojisi. Konya: S.Ü. Basımevi.

Balıkçioğlu, B.(2008). “Tüketici Etnosantrizminin Satınalma Davranışı Üzerindeki Etkisi: Ankara Örneği”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara

Bekar, A.(2007). “ Tüketicilerin Gıda Güvenliğine Yönelik Tutumları” , YYÜ Tarla Bitkileri Dergisi, 23(2): 90-101

Bhatia, S.C.(2007). Textbook of Biotechnology. India: Atlantic publishers and distributors

Demir, A. ve Pala, A.(2007). Genetiği değiştirilmiş organizmalara toplumun bakış açısı. Hayvansal Üretim, 48(1), 33-43

Demir, A., Seyis F. ve Kurt O.(2006). Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizmalar: 1. Bitkiler. OMÜ Zir. Fak. Dergisi, 21(2). 249-260.

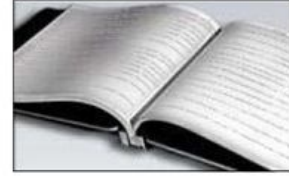
Ergin, I., E. Şafak., T. Gürsoy., Z. A. Öcek. M. Çiçeklioğlu,(2008). “Sağlık Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Genetiği Değiştirilmiş Organizmalara Dair Bilgi Tutum ve Davranışları”, TAF Preventive Medicine Bulletin, 7(6):503-508

Gaskell, G., Allum, N., Stares, S.(2002). Europeans and biotechnology in 2002. A Report to the EC Directorate General for Research from the project 'Life Sciences in European Society.

Kızılaslan, N. ve H. Kızılaslan. (2008). “Tüketicilerin Satın Aldıkları Gıda Maddeleri ile İlgili Bilgi Düzeyleri ve Tutumları (Tokat İli Örneği), U. Ü. ZİRAAT FAKÜLTESİ DERGİSİ, Cilt 22, Sayı 2, 67-74

Klein, J., Ettenson, R. ve Morris, M. D.(1998). “The animosity model of foreign product purchase: An empirical test in the people’s republic of china”, Journal of Marketing, 62, 89-100.

Kurtoğlu, R., B. Çiçek, (2013). “Tüketicilerin Helal Ürünler Hakkındaki Algılama, Tutum ve Beklentilerini Tespit Etmeye

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

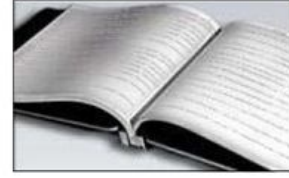
ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M-Y *** ID:288 K:45

<http://www.akademikbakis.org>

- Yönelik Bir Araştırma”, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İbif Dergisi, Aralık, 8(3), 181-205
- Mutlu, H. Murat., A. Çeviker, Z. Çirkin.(2011).** “Tüketici Etnosentrizmi ve Yabancı Ürün Satın Alma Niyeti: Türkiye ve Suriye Üzerine Karşılaştırmalı Analiz”, Sosyoekonomi, ocak, ss:52-73
- Özbek, V., K. Aydın., G.Özer.(2013).** “İşletme Öğrencilerinin Dindarlık Düzeyleri ve Etik Niyetlerinin Pazarlama Etiği Bağlamında Değerlendirilmesi”, Business and Economics Research Journal, Vol. 4 No. 3, pp. 111-129
- Özdemir, O., M. H. Güneş., S. Demir, (1994).** “Üniversite Öğrencilerinin Genetiği Değiştirilmiş Organizmalara (Gdo'lara) Yönelik Bilgi Düzeyleri - Tutumları Ve Sürdürülebilir Tüketim Eğitimi Açısından değerlendirilmesi” Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 29 (1), 53-68
- Özdemir, O. ve M. Duran(2010).** “Biyoteknolojik Uygulamalara ve Genetiği Değiştirilmiş Organizmalara (GDO) İlişkin Tüketici Davranışları, Akademik Gıda, 8(5),20-28
- Pusztai, A.(2007).** Bordocz, S. Potential health effects of foods derived from genetically modified (gm) plants-what are the issues?, In A. Traavik, T., Ching L., Tapir (Eds.), Holistic approaches to risk and uncertainty in genetic engineering and genetically modified organisms-biosafety first, Trondheim, pp: 239.
- Shaharudin, M., J. J. Pani, S. W. Mansor, S. J. Elias (2010).** “Purchase Intention of Organic Food; Perceived Value Overview Canadian Social Science, vol. 6, no. 1, pp. 70-79
- Tek, Ö.B.(1999).** “Pazarlama ilkeleri: Global Yönetimsel Yaklaşım ve Türkiye”, Beta Yayınevi, İstanbul.
- Topuzoğlu, A., S. Hıdıroğlu., P. Ay., F. Önsüz. H. İkişik(2007).** “Tüketicilerin Gıda Ürünleri ile İlgili Bilgi Düzeyleri ve Sağlık Risklerine Karşı Tutumları”, TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni, 6 (4)
- Türkyılmaz, A., C. Özkan (2003).** "Ulusal Müşteri Memnuniyet İndeksleri", 3. üretim Araştırmaları Sempozyumu, İstanbul/ Türkiye, Apr., 3. üretim Araştırmaları Sempozyumu Bildiri Kitabı, Vol.1, No.1,pp. 388-394
- Wilkie, L. W.(1994).** Consumer Behavior, John Wiley and Sons Inc.,New York, 1994.
- Yener, D.(2014).** “ Tüketici Etnosentrizmini Etkileyen Bir Faktör Olarak Dindarlık” International Journal of Economic and Administrative Studies, Vol.6 Number 12, pp. 65-84

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ
Sayı: 42 Mart – Nisan 2014
Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırğız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN
JEL KOD: M-Y *** ID:288 K:45
<http://www.akademikbakis.org>

EK 1: Araştırma Ölçeğine Ait Frekans, Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

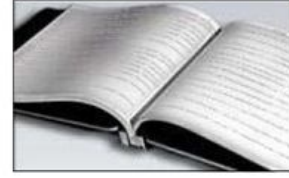
Sayın Katılımcı;

Elinizde bulunan anket, tüketicilerin genetiği değiştirilmiş (GDO'lu) gıda ürünlerine yönelik "tüketici algılarını" belirlemek üzere hazırlanmıştır. Lütfen her bir ifadeyi değerlendirerek size göre uygun olan katılım derecesini işaretleyiniz. Çalışmamızın kalitesi, sizlerin bu konuda göstereceği duyarlılığa bağlıdır. Katkılarınıza ve duyarlılığınıza şimdiden teşekkür ederiz.

BÖLÜM 1

ÖLÇEK 1: GDÜ'lere YÖNELİK ALGI ÖLÇEĞİ

<i>Lütfen, aşağıda yer alan ifadelere katılıp katılmama düzeyinizi belirtiniz. (① =Kesinlikle Katılmıyorum, ⑤ =Kesinlikle Katılıyorum olmak üzere) Boş ifade bırakmamanız çalışmamız için önemlidir.</i>	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Ortalama ve Standart Sapma
DİNİ YÖNDEN UYGUNLUK						
1. Mensubu olduğum dine göre GDO'lu gıda ürünlerinin tüketilmesi yasaklanmıştır.	28	14	75	42	33	3,20±1,24
2. GDO'lu gıda ürünleri dini değerlerime uygundur.	37	32	87	25	11	2,69±1,10
3. Mensubu olduğum dinin GDO içeren gıdaların tüketimi konusunda sınırlamaları bulunmamaktadır.	28	35	76	37	16	2,89±1,13
4. GDO'lu gıda ürünleri kendi dinime göre helal değildir.	30	20	85	45	12	2,94±1,10
DEĞER ALGISI						
5. GDO'lu gıda ürünleri daha tazedir.	61	85	35	9	2	1,99±0,89
6. GDO'lu gıda ürünleri daha üst kalitededir.	75	80	29	6	2	1,85±0,86
7. GDO'lu gıda ürünleri daha sağlıklıdır.	89	77	18	6	2	1,72±0,84
8. GDO'lu gıda ürünleri daha lezzetlidir.	79	62	33	15	3	1,96±1,02
9. GDO'lu gıda ürünleri daha besleyicidir.	86	60	28	13	5	1,91±1,05
SAĞLIK ENDİŞESİ						
10. Kuş gribi gibi hayvansal hastalıklarla ilgili endişelerimden dolayı gıda güvenliği konusunda gerçekten tedirginim.	56	78	18	22	18	2,31±1,26
11. Farklı tür canlılar arasında yapılan genetik materyal transferinden dolayı bu tür gıda ürünlerinin hastalık taşıdığını düşünüyorum.	49	58	48	22	15	2,46±1,21
12. Belirli gıdalara alerjisi olan insanların içeriğini bilmeden GDO'lu ürünleri yemelerinden endişe duyuyorum.	75	79	17	13	8	1,96±1,06

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ
Sayı: 42 Mart – Nisan 2014
Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN
JEL KOD: M-Y *** ID:288 K:45
<http://www.akademikbakis.org>

13. GDO'lu gıda ürünlerinin antibiyotik direncini artırmasından endişe duyuyorum.	59	65	47	13	8	2,20±1,08
14. GDO'lu ürünleri yiyenlerin genetik yapılarının değişmesinden endişeliyim.	56	71	32	22	11	2,28±1,17
GIDA GÜVENİLİĞİ						
15. GDO'lu gıda ürünleri zararlı olsa idi gelişmiş ülkeler kendi beslenmelerinde kullanmazlardı.	54	75	34	24	5	2,22±1,07
16. GDO'lu gıda ürünleri zararlı olsa idi hükümetler satılmasına izin vermezlerdi.	67	64	34	22	5	2,14±1,10
17. GDO'lu gıda ürünleri zararlı olsa idi bilim insanları bu ürünleri geliştirmeye çalışmazlardı.	66	68	38	17	3	2,08±1,02
18. GDO'lu gıda ürünleri olumsuz etkilere sahip olmadığından güvenle tüketilebilir.	81	64	29	12	6	1,95±1,05
19. GDO'lu gıda ürünlerinin tüketilmesinin insan sağlığı üzerinde olumsuz etkisi yoktur.	73	75	28	14	2	1,94±0,96

ÖLÇEK 2: GDÜ'leri SATINALMA NİYETİ ÖLÇEĞİ

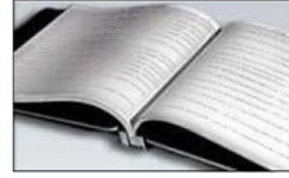
<i>Lütfen, aşağıda yer alan ifadelere katılıp katılmama düzeyinizi belirtiniz. (⊖ =Kesinlikle Katılmıyorum, ⊕ =Kesinlikle Katılıyorum olmak üzere) Boş ifade bırakmamanız çalışmamız için önemlidir.</i>	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Ortalama ve Standart Sapma
1. GDO'lu olduğunu bildiğim bir gıda ürününü deneme niyetindeyim.	75	61	27	18	11	2,11±1,19
2. GDO'lu gıda ürünlerini satın alabilirim.	63	63	29	24	13	2,28±1,23
3. Mümkün oldukça GDO'lu gıda ürünleri satın almaktan kaçınıyorum.	79	67	14	16	16	2,08±1,25
4. GDO'lu ürünlerin fiyatı diğer ürünlerle aynı olursa satın alırım.	87	70	17	13	5	1,85±1,01
5. GDO'lu ürünlerin fiyatı diğer ürünlerden ucuz olursa satın alırım.	75	80	19	11	7	1,93±1,02
6. GDO'lu ürünlerin fiyatı diğer ürünlerden pahalı olsa bile satın alırım.	96	73	13	2	8	1,71±0,95
7. GDO'lu bir gıda ürününün besin değeri diğerlerine göre daha fazla ise GDO'lu ürünü satın almayı tercih ederim.	70	71	23	18	10	2,10±1,15
8. Bir gıda ürününün genetiği ile oynanmış olduğunu anlarsam satın almam.	98	47	13	21	13	1,98±1,28
9. Hazır gıdaların çoğunun içeriğinde GDO'lu ürün kullanıldığını bildiğim halde bu gıda ürünlerini almaktan kaçınmam.	60	68	31	22	11	2,25±1,18

BÖLÜM 2

Yaşınız:

Erkek

Cinsiyetiniz: () Kadın ()

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

*JEL KOD: M-Y *** ID:288 K:45*

<http://www.akademikbakis.org>

Türkiye’de GDO’ların üretimi yapılmakta mıdır? () Evet () Hayır () Fikrim yok

Türkiye’ye GDO’lar ithal edilmekte midir? () Evet () Hayır () Fikrim yok

Farkında olarak GDO’lu ürün tükettiniz mi? () Evet () Hayır () Fikrim yok

Aldığınız ürünlerde GDO olduğunu gösteren bir kanıt (etiket) gördünüz mü? () Evet () Hayır

GDO’lu ürünler hakkında: () Yeterli bilgi sahibiyim () Bilgi sahibiyim () Hiçbir bilgim yok

Genetiği değiştirilmiş organizmalar terimini ilk nereden duydunuz?

() İnternet () TV/Radyo () Gazete () Arkadaşlardan () Bu anketten () Aldığım derslerden

() Diğer.....